

Я.І. Мулик, аспір.

Вінницький національний аграрний університет

МЕХАНІЗМ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ПОРОГОВИХ ЗНАЧЕНЬ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

(Представлено д.е.н., проф. Легенчуком С.Ф.)

Розглянуто порогові значення показників фінансового стану для молокопереробних підприємств України. Розроблено механізм визначення рівня фінансової безпеки підприємств молокопереробної галузі України за окремим показником фінансового стану даних підприємств у розрізі ліквідності, ділової активності та фінансової стійкості. Розраховано рівень фінансової безпеки підприємств молокопереробної галузі України на основі ідентифікації показників фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності з рівнем безпеки досліджуваних підприємств.

Ключові слова: *фінансова безпека; порогові значення; молокопереробні підприємства; ліквідність; ділова активність; фінансова стійкість.*

Постановка проблеми. Фінансова безпека підприємства – це складне, багатогранне поняття, яке залежить від безлічі факторів, що виникають як всередині підприємства, так і за його межами. Забезпечення фінансової безпеки можливе лише тоді, коли на підприємстві розробляється і реалізується взаємопов'язаний процес управління пасивами, активами і ризиками. У першу чергу, мова йде про необхідність формування оптимальної структури капіталу та оцінки її впливу на фінансовий стан підприємств, яке призводить до прийняття різних управлінських рішень, здатних порушити його стійкість і загрожувати фінансовій безпеці. Для фінансової безпеки значення мають не самі показники, а їх порогові значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової безпеки порушували у своїх працях такі вчені: І.В. Чібісова [1], І.В. Багровецька, Л.С. Козак [2], В.О. Васюренко, Н.В. Синюгіна [3], О.І. Судакова [4], І.А. Бланк [5], К.С. Горячева [6], О.Е. Пономаренко [7], В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін. [8], Л.І. Донч © Я.І. Мулик, 2015], Т.Б. Кузенко, Л.С. Мартюшева, О.В. Грачов, О.Ю. Зиньківська [9], А.Б. Миколайчук [11], А.О. Єпіфанов, О.Л. Плachtун, В.С. Домбровський [12], О.С. Журавка, Є.К. Бондаренко [13],

М.Бердар [14], В.І. Мунтіян [15], О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко [16], Б.Ф. Іцкович [17], Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон [18], Р.С. Папехин [19], А.В. Гукова, І.Д. Анікіна [20], О.А. Кириченко, І.В. Кудря [21], В.І. Кушик, А.І. Бартиш [22], Ю.В. Лаврова [23], Ж.В. Кудрицька [24], О.М. Сорокіна [25], М.В. Куркін, В.Д. Понікаров, Д.В. Назаренко [26], О.Барановський [27] та інші.

Постановка завдання. Розробити механізм оцінки рівня фінансової безпеки молокопереробних підприємств з урахуванням порогових значень показників фінансового стану даних підприємств.

Викладення основного матеріалу. В першу чергу, слід зазначити, що порогові значення – це граничні величини, недотримання значень яких призводить до фінансової нестійкості, перешкоджає нормальному ходу розвитку різних елементів відтворення, є причиною до формування негативних, руйнівних тенденцій у діяльності молокопереробних підприємств. Система показників-індикаторів, які отримали кількісне вираження, дозволяє завчасно сигналізувати про небезпеку і вживати заходів щодо її попередження. Важливо підкреслити, що найвищий ступінь безпеки досягається за умови, що весь комплекс показників перебуває в допустимих межах своїх порогових значень, а порогові значення одного показника досягаються не за рахунок зменшення інших. Отже, можна зробити висновок, що за межами значень порогових показників підприємство втрачає здатність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможності на зовнішніх і внутрішніх ринках, стає об'єктом ворожого поглинання.

Індикатори відображають критичні точки в розвитку молокопереробного підприємства. Саме вони мають використовуватися як порогові значення фінансової безпеки. Граничні значення показників фінансового стану – важливий інструмент системного аналізу, прогнозування та індикативного фінансово-економічного планування. За допомогою системи порогових значень економічний об'єкт розглядається з позицій тенденцій його розвитку у взаємозв'язку і взаємодії з іншими елементами системи, насамперед з іншими підприємствами та економічними суб'єктами, зацікавленими в діяльності підприємства. Теорія безпеки має практичне значення, лише якщо вона органічно враховує теорію граничних значень об'єкта. Відхилення фактичних і прогнозних параметрів від порогових індикаторів показує ступінь загроз економічній безпеці і черговість їх усунення. Важливо постійно відслідковувати ці відхилення і здійснювати заходи щодо нейтралізації можливих негативних наслідків.

Особливості, які визначають специфіку формування та рекомендоване значення показників фінансового стану, їх вплив на фінансову безпеку молокопереробних підприємств, є такі:

- окремі види продукції молокопереробних підприємств є сезонними. Наприклад, сезонним видом основної діяльності молокопереробних підприємств є морозиво. Це означає, що окремі показники фінансового стану на дату балансу можуть мати негативне значення, хоча в цілому стан є позитивним. Отже, порогові та рекомендовані значення показників можуть бути різними на різні дати звітування;

- молокопереробні підприємства є виробничими, а виробничий процес у зв'язку з тим, що підприємство належить до харчової промисловості, є нетривалим, а тому оборотність активів має бути досить таки швидкою, що вимагає особливого підходу до формування порогових значень показників фінансового стану;

- у виробництві молокопереробної продукції використовується сировина, яка швидко псується, що впливає на структуру активів та зобов'язань підприємства й відповідно на величину показників фінансового стану.

Тому, зважаючи на те, що класична методика аналізу фінансового стану для оцінки рівня фінансової безпеки молокопереробних підприємств не передбачає порогових значень для підприємств різних галузей, у тому числі й молокопереробних, вважаємо за необхідне оцінювати фінансову безпеку за такими рівнями:

- абсолютно безпечний рівень фінансової безпеки – стан фінансової безпеки при якому всі показники фінансового стану знаходяться в межах, які відповідають найбільш позитивному значенню для підприємств галузі, відповідно підприємство є найбільш привабливішим для інвесторів;

- безпечний рівень фінансової безпеки – стан фінансової безпеки, при якому показники фінансового стану знаходяться в рекомендованих межах, а з інвестиційної точки зору, підприємство є привабливим, і є гарантія прибутковості та окупності інвестицій;

- умовно безпечний рівень фінансової безпеки означає, що окремі показники фінансового стану знаходяться в межах нижчих, ніж рекомендоване значення для підприємств галузі, відсутня гарантія окупності інвестицій;

- кризовий рівень фінансової безпеки – це стан фінансової безпеки при якому більшість показників фінансового стану є нижчими за порогове значення, а підприємство знаходиться на межі банкрутства.

На основі проаналізованого обсягу праць вітчизняних вчених можна визначити рекомендовані значення показників фінансового стану. Зважаючи на специфіку діяльності молокопереробних підприємств та визначення рівнів фінансової безпеки, пропонуємо таку градацію показників фінансового стану (табл. 1).

Механізм визначення рівня фінансової безпеки молокопереробних підприємств

Показник	Рекомендоване значення показника	Рівень фінансової безпеки молокопереробних підприємства			
		абсолютно безпечний (АБ)	безпечний (Б)	умовно безпечний (УБ)	кризовий (К)
		Межі значення показника фінансового стану			
1	2	3	4	5	6
Група показників ліквідності підприємства					
загальної ліквідності	> 1–2	≥ 2	< 2; ≥ 1	< 1; ≥ 0,001	< 0
поточної ліквідності	> 0,6	≥ 2	< 2; ≥ 1	< 1; ≥ 0,6;	< 0,6
абсолютної ліквідності	> 0,2	≥ 2	< 2; ≥ 0,8	< 0,8; ≥ 0,2	< 0,2
чистого оборотного капіталу	> 0	≥ 40000	< 40000; ≥ 3500;	< 3500; ≥ 1	< 0
Група показників фінансової стійкості підприємства					
маневреності власних коштів	≥ 0,2	≈ 0,5	≤ 0,25; ≥ 0,5	≤ 0,1; ≥ 0,25	≤ 0
автономії	≤ 1	≥ 0,74; ≤ 1	≤ 0,75; ≥ 0,5	≤ 0,5; ≥ 0,25	≤ 0,24; ≥ 0
співвідношення позикових і власних коштів	≤ 1	≤ 0,5	≤ 1; ≥ 0,5	= 1	≥ 1
ефективності використання власних коштів	≥ 0,4	≤ 0,5; ≥ 0,25	≤ 0,5	= 0	< 0
використання фінансових ресурсів	≥ 0	≤ 0,25; ≥ 0,1	≤ 0,1	= 0	< 0
Група показників ділової активності підприємства					
оборотності активів	> 0	≥ 3	≤ 2,9; ≥ 1	< 1; ≥ 0,001	< 0
оборотності оборотних коштів	> 0	≥ 5	< 5; ≥ 1	< 1; ≥ 0,001	< 0

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
оборотності дебіторської заборгованості	> 0	≥ 10	$< 10; \geq 3$	$< 3; \geq 0,1$	< 0
оборотності кредиторської заборгованості	> 0	≥ 25	$< 25; \geq 5$	$< 5; \geq 0,1$	< 0
оборотності матеріальних запасів	> 0	≥ 70	$< 70; \geq 30$	$< 30; \geq 0,1$	< 0
оборотності основних засобів	> 0	≥ 5	$< 5; \geq 1$	$< 1; \geq 0,01$	< 0
оборотності власного капіталу	> 0	≥ 10	$< 10; \geq 3$	$< 3; \geq 0,1$	< 0
рентабельності активів	> 0	$\geq 0,1$	$< 0,1; \geq 0,01$	$\leq 0,01; \geq 0,001$	≤ 0
рентабельності власного капіталу	> 0	$\geq 0,2$	$< 0,2; \geq 0,1$	$< 0,1; \geq 0,001$	≤ 0
рентабельності діяльності	> 0	$\geq 0,1$	$< 0,1; \geq 0,01$	$\leq 0,01; \geq 0,001$	≤ 0

Таким чином, нами розроблено підхід до градацій значень показників фінансового стану в контексті рівня фінансової безпеки молокопереробних підприємств. Така градація дозволяє визначити вплив окремого показника на стан фінансової безпеки, проте в сукупності дані показники можуть характеризувати різні рівні фінансової безпеки. Тому виникає потреба в кількісному аналізі окремих показників, що в сукупності характеризуватимуть відповідний стан фінансової безпеки. Кількісна комбінація показників, що характеризують різні рівні фінансової безпеки молокопереробних підприємств, дає можливість визначити варіативність оцінки рівня фінансової безпеки на основі аналізу показників фінансового стану. Авторське бачення комбінації даних показників є таке:

- абсолютно безпечний рівень фінансової безпеки: всі без винятку показники фінансового стану відповідають межах абсолютної безпеки;

- безпечний рівень фінансової безпеки: варіант 1: всі без винятку показники фінансового стану відповідають межах безпечного рівня фінансової безпеки; варіант 2: кількість показників абсолютної безпеки дорівнює кількості показників умовно безпечного рівня фінансової безпеки;

- умовно безпечний рівень фінансової безпеки: варіант 1: всі без винятку показники фінансового стану відповідають межах умовно-безпечного рівня фінансової безпеки; варіант 2: кількість показників фінансового стану, які відповідають умовно безпечному рівню, є більшою, ніж сума показників безпечного та абсолютно безпечного рівня; варіант 3: один з показників відповідає кризовому рівню, а всі інші – абсолютно безпечному;

- критичний рівень фінансової безпеки: 2 і більше показника відповідають кризовому рівню фінансової безпеки підприємств.

З метою визначення рівня фінансової безпеки молокопереробних підприємств дамо оцінку кожному окремому показнику. Так в таблиці 2 представлено ідентифікацію показників ліквідності з певними рівнями фінансової безпеки.

Ідентифікація показників ліквідності з рівнем безпеки молокопереробних підприємств (2013 р.)

Підприємство	Кригерій	Показник ліквідності			
		загальна ліквідність	поточна ліквідність	абсолютна ліквідність	чистий оборотний капітал
1	2	3	4	5	6
ПАТ «Житомирський маслозавод»	Показник	2,24	0,29	0,09	98547
	РБ	АБ	К	К	АБ
ПАТ «Варвмаслосир-завод»	Показник	0,14	0,14	0,02	-2042
	РБ	УБ	К	К	К
ПАТ «Зарічненський молокозавод»	Показник	0,35	0,3	0,08	-304
	РБ	УБ	К	К	К
ПАТ «Старобільський молокозавод»	Показник	0,67	0,14	0,01	-8753
	РБ	УБ	К	К	К
ПАТ «Обухівський молочний завод»	Показник	2,9	0,66	0,04	6448
	РБ	АБ	УБ	К	Б
ПАТ «Острозький молокозавод»	Показник	-	-	-	2472
	РБ	-	-	-	УБ
ПАТ «Ратнівський молокозавод»	Показник	0,51	0,17	1,62	-60513
	РБ	УБ	К	Б	К
ПАТ «Володарський молочний завод»	Показник	0,88	0,74	0	-6889
	РБ	УБ	УБ	-	К
ПАТ «Новомиколаївський молокозавод»	Показник	2,32	0,98	0,19	2396
	РБ	АБ	УБ	К	УБ

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
ПАТ «Пирятинський сирзавод»	Показник	2,21	1,47	0,12	133927
	РБ	АБ	Б	К	АБ
ПАТ «Тернопільський молокозавод»	Показник	1,25	0,86	0,03	10023
	РБ	Б	УБ	К	Б
ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1»	Показник	0,07	2,29	0,46	-7116
	РБ	УБ	АБ	УБ	К
ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»	Показник	0,47	0,38	0,02	-94937
	РБ	УБ	К	К	К
ПАТ «Ковельмолоко»	Показник	0,7	0,65	0,0003	-98404
	РБ	УБ	УБ	К	К

Умовні позначення: РБ – рівень безпеки

Виходячи з зазначеного, можна визначити відповідні рівні фінансової безпеки на досліджуваних молокопереробних підприємствах, зважаючи на проведений аналіз ліквідності. Так зазначене дозволяє зробити такі висновки:

- абсолютний рівень безпеки показника загальної ліквідності характерний для таких підприємств: ПАТ «Житомирський маслозавод», ПАТ «Обухівський молочний завод», ПАТ «Новомиколаївський молокозавод», ПАТ «Пирятинський сирзавод»;

- до безпечного рівня фінансової безпеки даного показника можна зарахувати ПрАТ «Тернопільський молокозавод»;

- умовно безпечний рівень безпеки показника загальної ліквідності характерний для таких підприємств: ПАТ «Варваслосирзавод», ПАТ «Зарічненський молокозавод», ПАТ «Старобільський молокозавод», ПАТ «Ратнівський молокозавод», ПАТ «Володарський молочний завод», ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» та ПАТ «Ковельмолоко», що характеризується такими значеннями показника: 0,14; 0,35; 0,67; 0,51; 0,88; 0,07; 0,47; 0,7;

- абсолютно безпечний рівень показника поточної ліквідності характерний для ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», значення показника якого складає 2,29;

- до безпечного рівня фінансової безпеки даного показника можна зарахувати ПАТ «Пирятинський сирзавод», що визначається показником 0,86;

- умовно безпечний рівень безпеки показника поточної ліквідності характерний для ПАТ «Обухівський молочний завод» з показником 0,66, ПАТ «Володарський молочний завод» (0,74), ПАТ «Новомиколаївський молокозавод» (0,98), ПрАТ «Тернопільський молокозавод» (0,86) та ПАТ «Ковельмолоко» з показником 0,65. Інші підприємства, які нами аналізуються, мають кризовий рівень фінансової безпеки показника поточної ліквідності;

- до безпечного рівня фінансової безпеки показника абсолютної безпеки можна віднести ПАТ «Ратнівський молокозавод», що визначається значенням показника 1,62;

- умовно безпечний рівень безпеки показника абсолютної ліквідності характерний для ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», що характеризується значенням показника 0,46. Інші підприємства, що нами аналізуються, мають кризовий рівень фінансової безпеки показника загальної ліквідності;

- абсолютний рівень безпеки показника чистого оборотного капіталу характерний для таких підприємств: ПАТ «Житомирський маслозавод» та ПАТ «Пирятинський сирзавод», що характеризується такими значеннями показника 98547 та 133927;

- до безпечного рівня фінансової безпеки даного показника можна віднести ПАТ «Обухівський молочний завод» та ПрАТ «Тернопільський молокозавод», що визначається значеннями показника 2472 та 10023;

- умовно безпечний рівень безпеки показника чистого оборотного капіталу характерний для ПАТ «Новомиколаївський молокозавод», що характеризується значеннями показника 2396. Чистий оборотний капітал інших підприємств, що нами аналізуються, має від'ємне значення, а отже, і кризовий рівень фінансової безпеки підприємства.

Отже, абсолютний та безпечний рівень безпеки за всіма показниками не характерний для жодного підприємства, адже на кожному з них існує кризовий рівень фінансової безпеки одного або декількох з них.

Характеристика показників фінансової стійкості відповідно до запропонованих рівнів фінансової безпеки зображена в таблиці 3.

Таблиця 3

Ідентифікація показників фінансової стійкості з рівнем безпеки молокопереробних підприємств (2013 р.)

Підприємство	Критерії	Значення показника фінансової стійкості та рівень безпеки				
		маневреності власних коштів	автономії	співвідношення позикових і власних коштів	ефективності використання	
					власних коштів	фінансових ресурсів
1	2	3	4	5	6	7
ПАТ «Житомирський маслозавод»	Показник	0,23	0,82	0,42	0,16	0,13
	Рівень безпеки	Б	АБ	Б	Б	АБ
ПАТ «Варвасло- сирзавод»	Показник	1,33	-1,82	-3,1	0	0
	Рівень безпеки	АБ	К	К	-	УБ
ПАТ «Зарічненський молокозавод»	Показник	-0,75	0,47	2,2	0,42	0,2
	Рівень безпеки	К	УБ	К	АБ	АБ
ПАТ «Старобільський-кий молокозавод»	Показник	-2,24	0,18	8,3	0	0
	Рівень безпеки	К	УБ	К	-	УБ
ПАТ «Обухівський молочний завод»	Показник	-0,13	0,88	0,14	0,19	0,19
	Рівень безпеки	К	АБ	АБ	Б	АБ
ПАТ «Острозький молокозавод»	Показник	-0,29	-0,4	-25,90	0	0
	Рівень безпеки	К	К	К	-	УБ
ПАТ «Ратнівський молокозавод»	Показник	-4,51	0,12	7,49	0	0
	Рівень безпеки	К	К	К	-	УБ
ПАТ «Володарський молочний завод»	Показник	-1,45	0,07	12,53	0,004	0,0003
	Рівень безпеки	К	К	К	УБ	Б
ПАТ «Новомико- лаївський молокозавод»	Показник	0,4	0,49	1,67	0,02	0,008
	Рівень безпеки	Б	УБ	К	УБ	Б

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

ПАТ «Пирятинський сирзавод»	Показник	0,6	0,63	0,6	0,35	0,22
	Рівень безпеки	АБ	Б	Б	АБ	АБ
ПАТ «Тернопільський молокозавод»	Показник	-	-	-	-	0,06
	Рівень безпеки	-	-	-	-	Б
ПрАТ «Криворізький міськмолочозавод № 1»	Показник	-0,36	0,25	2,99	0,27	0,07
	Рівень безпеки	К	УБ	К	АБ	Б
ПАТ «Кременчуцький міськмолочозавод»	Показник	-0,68	0,44	1,29	0,13	0,06
	Рівень безпеки	К	УБ	К	УБ	Б
ПАТ «Ковельмолоко»	Показник	-0,46	0,46	1,21	0,005	0,002
	Рівень безпеки	К	УБ	К	УБ	Б

Отже, за даними таблиці 3 можна визначити відповідні рівні фінансової безпеки на досліджуваних молокопереробних підприємствах, зважаючи на проведений аналіз фінансової стійкості. Це дозволяє зробити такі висновки:

- абсолютний рівень безпеки характерний для таких підприємств: ПАТ «Житомирський маслозавод», що характеризується значеннями показників автономії і використання фінансових ресурсів, ПАТ «Варваслосирзавод» з показником маневреності власних коштів, ПАТ «Зарічненський молокозавод» з показниками ефективності використання власних коштів та використання фінансових ресурсів, ПАТ «Обухівський молочний завод», що характеризується значеннями показників автономії, співвідношення позикових і власних коштів та використання фінансових ресурсів, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1» за показником ефективності використання власних коштів та ПАТ «Пирятинський сирзавод», що характеризується значеннями показників маневреності власних коштів, ефективності їх використання та використання фінансових ресурсів;

- до безпечного рівня фінансової безпеки можна віднести ПАТ «Житомирський маслозавод», що характеризується значеннями показників маневреності власних коштів, ефективності їх використання та співвідношення позикових і власних коштів, ПАТ «Обухівський молочний завод», що характеризується значенням показника ефективності використання власних коштів, ПАТ «Володарський молочний завод» за показником використання фінансових ресурсів, ПАТ «Новомиколаївський молокозавод» – маневреності власних коштів та використання фінансових ресурсів, ПАТ «Пирятинський сирзавод» – автономії, співвідношення позикових і власних коштів, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» та ПАТ «Ковельмолоко», що характеризується значенням показника використання фінансових ресурсів;

- до умовно безпечного рівня фінансової безпеки можна віднести ПАТ «Варваслосирзавод» за показником використання фінансових ресурсів, ПАТ «Зарічненський молокозавод» та ПАТ «Старобільський молокозавод» за показником автономії, ПАТ «Острозький молокозавод» та ПАТ «Ратнівський молокозавод» за показником використання фінансових ресурсів, ПАТ «Володарський молочний завод», ПАТ «Новомиколаївський молокозавод», що характеризується значенням показника ефективності використання власних коштів, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1» за коефіцієнтом

автономії, ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» та ПАТ «Ковельмолоко» за коефіцієнтом автономії та ефективності використання власних коштів;

- кризовий рівень безпеки характерний для таких підприємств: ПАТ «Варвмаслосирзавод» за показниками автономії та співвідношенням позикових і власних коштів, ПАТ «Заріченський молокозавод» та ПАТ «Старобільський молокозавод» за показниками маневреності власних коштів і співвідношення позикових та власних коштів, ПАТ «Обухівський молочний завод» за показником маневреності власних коштів, ПАТ «Острозький молокозавод», ПАТ «Ратнівський молокозавод» та ПАТ «Володарський молочний завод» за показниками маневреності власних коштів, автономії та співвідношення позикових і власних коштів, ПАТ «Новомиколаївський молокозавод» за показником співвідношення позикових і власних коштів, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» та ПАТ «Ковельмолоко», що характеризується значенням показників маневреності власних коштів та співвідношення позикових і власних коштів.

Характеристику ділової активності з позиції впливу на стан фінансової безпеки представлено в таблиці 4.

Таблиця 4

Ідентифікація показників ділової активності з рівнем безпеки молокопереробних підприємств (2013 р.)

Підприємство	Критерії	Показники ділової активності									
		ОА	ООЗ	ОДЗ	ОКЗ	ОМЗ	ООЗс	ОВК	РА	РВК	РД
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ПАТ «Житомирський маслозавод»	П	2,07	5,63	71,74	33,84	0	1786,91	2,68	0,1	0,13	0,048
	РБ	Б	АБ	АБ	АБ	К	АБ	УБ	АБ	Б	УБ
ПАТ «Варвасло-сирзавод»	П	1,03	2,35	4,03	0,63	0	0,8	-0,75	0	0	0
	РБ	Б	Б	Б	УБ	К	УБ	К	К	К	К
ПАТ «Зарічненський молокозавод»	П	2,2	14,67	54,05	11,12	-	0,56	5,41	0,16	0,4	0,07
	РБ	Б	АБ	АБ	Б	К	УБ	Б	АБ	АБ	Б
ПАТ «Старобільський молокозавод»	П	1,25	2,98	27,18	4,18	0	2	4,44	0	0	0
	РБ	Б	УБ	АБ	УБ	К	Б	Б	К	К	К
ПАТ «Обухівський молочний завод»	П	4,08	9,47	80,30	57,73	0	3,92	4,33	0,16	0,17	0,04
	РБ	АБ	АБ	АБ	АБ	К	Б	Б	АБ	Б	Б
ПАТ «Острозький молокозавод»	П	0,05	0,07	0,07	10,29	-	0,09	0,53	0	0	0
	РБ	УБ	УБ	УБ	АБ	-	УБ	УБ	К	К	К
ПАТ «Ратнівський молокозавод»	П	0,38	1,02	2,5	0,75	0	0,7	3,11	0	0	0
	РБ	УБ	УБ	Б	УБ	К	УБ	Б	К	К	К
ПАТ «Володарський молочний завод»	П	0,73	0,94	1,27	0,81	0	2,57	7,4	0,0003	0,003	0,0005
	РБ	УБ	УБ	Б	УБ	К	Б	Б	УБ	УБ	УБ

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ПАТ «Новомиколаївський молокозавод»	П	3,7	5,56	13,79	12,33	0	3,47	7,22	0,004	0,008	0,001
	РБ	АБ	АБ	АБ	Б	К	Б	Б	УБ	УБ	УБ

ПАТ «Пирятинський сирзавод»	П	2,46	3,3	5,05	7,14	-	5,49	4,76	0,17	0,32	0,07
	РБ	Б	УБ	АБ	Б	-	АБ	Б	АБ	АБ	Б
ПАТ «Тернопільський молокозавод»	П	1,8	10,31	17,88	13,93	0	4,44	18,48	0,05	-	0,03
	РБ	Б	АБ	АБ	Б	К	Б	АБ	Б	-	Б
ПрАТ «Криворізь- кий міськмолочо- завод № 1»	П	2,9	4,12	10,02	21,34	0	4,74	12,33	0,03	0,12	0,01
	РБ	Б	УБ	АБ	Б	К	Б	АБ	Б	Б	Б
ПАТ «Кременчуцький міськмолочозавод»	П	1,57	5,07	6,83	7,7	0	3,65	3,18	0,04	0,09	0,03
	РБ	Б	АБ	АБ	Б	К	Б	Б	Б	УБ	Б
ПАТ «Ковельмолоко»	П	0,22	0,65	0,7	1,04	0	0,24	0,48	0,002	0,005	0,01
	РБ	УБ	УБ	УБ	УБ	К	УБ	УБ	УБ	УБ	Б

Умовні позначення: П – показник; РБ – рівень безпеки; ОА – оборотності активів; ООЗ - оборотності оборотних засобів; ОДЗ - оборотності дебіторської заборгованості; ОКЗ - оборотності кредиторської заборгованості; ОМЗ - оборотності матеріальних запасів; ООЗс - оборотності основних засобів; ОВК - оборотності власного капіталу; РА - рентабельності активів; РВК - рентабельності власного капіталу; РД - рентабельності діяльності

Виходячи з зазначеного, можна визначити відповідні рівні фінансової безпеки на досліджуваних молокопереробних підприємствах, зважаючи на проведений аналіз ділової активності. Так зазначене дозволяє зробити такі висновки:

- абсолютний рівень безпеки характерний для таких підприємств: ПАТ «Житомирський маслозавод», що характеризується значеннями показників оборотності оборотних засобів, оборотності дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості, оборотності основних засобів та рентабельності активів, ПАТ «Зарічненський молокозавод» за показниками оборотності оборотних засобів, оборотності дебіторської заборгованості, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, ПАТ «Старобільський молокозавод», що визначається значенням показника оборотності дебіторської заборгованості, ПАТ «Обухівський молочний завод» за показниками оборотності активів, оборотності оборотних засобів, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності кредиторської заборгованості, рентабельності активів, ПАТ «Острозький молокозавод» за показником оборотності кредиторської заборгованості, ПАТ «Новомиколаївський молокозавод», що характеризується значеннями показників оборотності активів, оборотності оборотних засобів, оборотності дебіторської заборгованості, ПАТ «Пирятинський сирзавод» за показниками оборотності дебіторської заборгованості, оборотності основних засобів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», що визначається показниками оборотності дебіторської заборгованості, оборотності власного капіталу та ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за показниками оборотності оборотних засобів та оборотності дебіторської заборгованості;

- до безпечного рівня фінансової безпеки можна віднести ПАТ «Житомирський маслозавод», що характеризується значеннями показників оборотності активів, рентабельності власного капіталу, ПАТ «Варвасирзавод» за показниками оборотності активів, оборотності оборотних засобів, оборотності дебіторської заборгованості, ПАТ «Зарічненський молокозавод», що визначається значенням показників оборотності активів, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності власного капіталу та рентабельності діяльності, ПАТ «Старобільський молокозавод» за показниками оборотності активів, оборотності основних засобів, оборотності власного капіталу, ПАТ «Обухівський молочний завод», що характеризується значеннями показників оборотності основних

засобів, оборотності власного капіталу, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Ратнівський молокозавод» за показниками оборотності дебіторської заборгованості, оборотності власного капіталу, ПАТ «Володарський молочний завод», що визначається показниками оборотності дебіторської заборгованості, оборотності основних засобів, оборотності власного капіталу, ПАТ «Новомиколаївський молокозавод» за показниками оборотності кредиторської заборгованості, оборотності основних засобів, оборотності власного капіталу, ПАТ «Пирятинський сирзавод», що характеризується значеннями показників оборотності активів, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1» за показниками оборотності активів, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності основних засобів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за показниками оборотності активів, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності основних засобів, оборотності власного капіталу, рентабельності активів, рентабельності діяльності та ПАТ «Ковельмолоко» за показником рентабельності діяльності;

- до умовно безпечного рівня фінансової безпеки можна віднести ПАТ «Житомирський маслозавод», що характеризується значеннями показників оборотності власного капіталу та рентабельності діяльності, ПАТ «Варвмаслосирзавод» за показниками оборотності кредиторської заборгованості та оборотності основних засобів, ПАТ «Заріченський молокозавод» за показником оборотності основних засобів, ПАТ «Старобільський молокозавод» за показником оборотності оборотних засобів, оборотності кредиторської заборгованості, ПАТ «Острозький молокозавод», що визначається значенням показників оборотності активів, оборотності оборотних засобів, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності основних засобів, оборотності власного капіталу, ПАТ «Ратнівський молокозавод» за показниками оборотності активів, оборотності оборотних засобів, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності основних засобів, ПАТ «Володарський молочний завод» за показниками оборотності активів, оборотності оборотних засобів, оборотності кредиторської заборгованості, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Новомиколаївський молокозавод», що характеризується значеннями показників рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Пирятинський сирзавод» за

показником оборотності оборотних засобів, ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», що визначається показником оборотності оборотних засобів, ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за показником рентабельності власного капіталу та ПАТ «Ковельмолоко» за всіма показникам, крім оборотності матеріальних запасів та рентабельності діяльності;

- кризовий рівень безпеки характерний для таких підприємств: ПАТ «Житомирський маслозавод», що визначається значенням показника оборотності матеріальних запасів, ПАТ «Варваслосирзавод» за показниками оборотності матеріальних запасів, оборотності основних засобів, оборотності власного капіталу, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Зарічненський молокозавод» за показником оборотності матеріальних запасів, ПАТ «Старобільський молокозавод», що визначається показниками оборотності матеріальних запасів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Обухівський молочний завод» за показником оборотності матеріальних запасів, ПАТ «Острозький молокозавод» за показниками оборотності матеріальних запасів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Ратнівський молокозавод», що визначається значеннями показників оборотності матеріальних запасів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності діяльності, ПАТ «Володарський молочний завод» та ПАТ «Новомиколаївський молокозавод» за показником оборотності матеріальних запасів, що характеризується значеннями показників ПрАТ «Криворізький міськмолкозавод № 1», ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» та ПАТ «Ковельмолоко», що визначається показником оборотності матеріальних запасів.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, було розроблено механізм визначення рівня фінансової безпеки молокопереробних підприємств за окремим показником фінансового стану в розрізі ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності. Апробовано даний механізм та визначено рівень фінансової безпеки таких підприємств молокопереробної галузі: ПАТ «Житомирський маслозавод», ПАТ «Варваслосирзавод», ПАТ «Зарічненський молокозавод», ПАТ «Старобільський молокозавод», ПАТ «Обухівський молочний завод», ПАТ «Острозький молокозавод», ПАТ «Ратнівський молокозавод», ПАТ «Володарський молочний завод», ПАТ «Новомиколаївський молокозавод», ПАТ «Пирятинський сирзавод», ПАТ «Тернопільський

молокозавод», ПрАТ «Криворізький міськмолокозавод № 1», ПАТ «Кременчуцький міськмолокозавод», ПАТ «Ковельмолоко».

Список використаної літератури:

1. Чібісова І.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І.В. Чібісова, Є.М. Івашина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuy.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf.
2. Козак Л.С. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / Л.С. Козак, І.В. Багровецька // Економіка і управління. – 2008. – № 13. – С. 97–101.
3. Васюренко В.О. Фінансова безпека зовнішньоекономічної діяльності підприємства / В.О. Васюренко, Н.В.Синюгіна // Економіка розвитку. – 2012. – № 3 (63). – С. 60–64.
4. Судакова О.І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства / О.І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 9. – С. 140–148.
5. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр ; Эльга, 2006. – 776 с.
6. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
7. Пономаренко О.Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О.Е. Пономаренко // Економіка розвитку. – 2010. – № 1 (53) – С. 77–80.
8. Модулювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / В.М. Гесць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін. ; за ред. В.М. Гейця. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
9. Концепція фінансової безпеки України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ufin.com.ua.
10. Фінансова безпека підприємства : навч. посібник / Т.Б. Кузенко, Л.С. Мартюшева, О.В. Грачов та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 300 с.
11. Миколайчук А.Б. Організація фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на засадах SADT / А.Б. Миколайчук // Фінансова безпека підприємств і банківських установ :

- монографія ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
12. Журавка О.С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства / О.С. Журавка, Є.К. Бондаренко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4. – С. 234–237.
  13. Бердар М. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / М.Бердар // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка / Економіка. – 2011. – № 124/125. – С. 73–76.
  14. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 464 с.
  15. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98–103.
  16. Ицкович Б.Ф. Финансовая безопасность как средство совершенствования финансово-кредитного механизма в современных условиях / Б.Ф. Ицкович. – Екатеринбург : Амега, 2008. – 143 с.
  17. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1 (1). – С. 86–97.
  18. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
  19. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности / А.В. Гукова, И.Д. Аникина // Образование и общество. – 2006. – № 3. – С. 98–102.
  20. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи / О.А. Кириченко, І.В. Кудря // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 10. – С. 22–26.
  21. Куцик В.І. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення / В.І. Куцик, А.І. Бартиш // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.4 – С. 250–255.
  22. Лаврова Ю.В. Фінансова безпека підприємства: класифікація загроз / Ю.Лаврова // Економічний аналіз. – 2011. – № 9. – Ч. 2. – С. 274–277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_2/pdf/lavrova.PDF.

23. *Кудрицька Ж.В.* Система управління фінансовою безпекою підприємства / *Ж.В. Кудрицька* // Ефективна економіка. – 2012. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
24. *Сорокіна О.М.* Зміст дефініції «фінансова безпека» / *О.М. Сорокіна* // Торгівля і ринок України – 2009. – Вип. 28. – Т. 3. – С. 270–274.
25. *Куркін М.В.* Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємства : навч. посібник / *М.В. Куркін, В.Д. Понікаров, Д.В. Назаренко.* – Х. : ФОП Павленко О.Г. ; ВД «ІНЖЕК», 2010. – 300 с.
26. *Барановський О.І.* Фінансова безпека держави / *О.І. Барановський* // Фінанси України. – 1996. – № 11. – С. 19–34.

МУЛИК Ярославна Ігорівна – аспірант кафедри організації обліку та звітності Вінницького національного аграрного університету.

Наукові інтереси:

– обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2015.